

УДК 371.13.78

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРОМ

В. В. Юнда

У роботі розкрито основні проблеми підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва, визначено складності, з якими стикаються педагоги-початківці при роботі з дитячими хоровими колективами, вокальними ансамблями.

Ключові слова: дитячий хор, вчитель музики, професійна освіта, хорове диригування.

Напрямки розвитку вищої освіти України у ХХІ столітті обумовлені прийнятими 2002 року Національною доктриною освіти та Законом України «Про вищу освіту», в якому освіта розглядається як основа розвитку суспільства, його інтелектуальний, духовний та економічний потенціал. Фундаментальними є гуманістичні цінності вищої освіти, а також надання можливості індивіду виявити свій таланти творчий потенціал.

Аналіз тенденцій розвитку вищої освіти, яку сучасні філософи В. Андрущенко, В. Кремень, В. Пазенок, Є. Причепій розглядають як поліфункціональне явище, призначення якого полягає в передачі інформації, засвоєнні знань, формуванні вмінь і навичок, вихованні загальнолюдських якостей у процесі професійної підготовки та життєдіяльності. Видатні філософи завжди були законодавцями духовної культури суспільства. Українська музична культура, яка, з одного боку, зберігає духовне начало та самобутність, а з іншого – прагне до єдності з іншими культурами, активно рухається у світовий культурний простір. Модернізацію мистецької освіти в контексті європейських вимог досліджують О. Ростовський, Л. Масол, Т. Рейзенкінд, Г. Падалка та ін.

Науковцями обґрунтовано теоретико-методологічні засади загальної мистецької та музично-педагогічної освіти, дидактичні принципи музично-педагогічного процесу й форми його організації.

Одним із потужних засобів підвищення загальної та музичної культури людей є хоровий спів, що виступає провідною діяльністю учнів на уроці музики. Навчити дітей правильно і красиво співати, доставляючи при цьому радість собі й оточуючим – одне із завдань майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Основною метою професійної освіти є підготовка кваліфікованого вчителя музичного мистецтва, що вільно володіє своєю професією, готового до постійного професійного зростання, соціально та психологічно адаптованого.

Проблема професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи з дитячим хоровим колективом є на сьогоднішній день однією з найбільш актуальних і важливих. Це пов'язано в першу чергу з необхідністю активізації дитячого хорового виконавства, що зумовлено природною потребою суспільства в збереженні та подальшому розвитку традицій вітчизняної хорової культури. Не менш значущий (в контексті професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва) і статус дитячого хору як самостійного виконавського напрямку в сучасному мистецтві. Отже, в наш час з'явилися нові, професійно значущі передумови для цілеспрямованого навчання майбутніх учителів музичного мистецтва – керівників дитячих хорів, і виникла нагальна потреба в їх професійній підготовці.

Проблема професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи з дитячим хором досліджувалась науковцями у різних аспектах. Так, підвищення ефективності професійної підготовки учителів музичного мистецтва вивчено у роботах В. Жнивова, А. Козиря, В. Соколова та ін.; особливості взаємодії керівника з хоровим колективом вивчали А. Авдієвський, В. Мінін, К. Пігров, К. Птиця, П. Чесноков та ін.; проблема творчого розвитку особистості у процесі хорової підготовки вивчена у роботах С. Казачкова, М. Каерштейна, І. Мусіна та ін.

Мета даної роботи – виявлення та розгляд основних труднощів у підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва до роботи з дитячим хором.

Становище майбутнього учителя музичного мистецтва значно ускладнюється тією обставиною, що він має справу відразу з десятками виконавців, будучи сам і виконавцем, і керівником виконавців. «Знайти», «відкрити», «підібрати ключ» до музичного твору – завдання виконавців, але під керівництвом хормейстера. Це визначено дидактичною евристиком, спрямованою на розкриття через діяльність індивідуальних можливостей самих студентів-творців [2; 19].

Л. Паньків (2005) у своєму дисертаційному дослідженні доходить висновку, що професійна підготовка студентів базується на психолого-педагогічному аспекті (знання педагогіки, психології, теорії розвитку учнівського колективу), музичному (музично-теоретичні знання, володіння музичним інструментом, співацьким голосом, навичками ансамблевого виконання, диригентською технікою, методикою музичного навчання і виховання) та управлінському (знання основ теорії управління; розуміння та доцільне використання прийомів та методів керівництва; вміння впливати на колектив, стимулювати його діяльність на виконання навчальних та виховних завдань; володіння технологією керівництва дитячим мистецьким колективом) [3; 35].

Отже, практично всі дослідники, що звертають свої погляди на підготовку учителів музичного мистецтва, погоджуються, що ґрунтовна музична підготовка повинна поєднуватися з психолого-педагогічними знаннями.

Керівництво вокально-хорової роботою являє собою складний педагогічний процес. Напрямок і зміст вокально-хорової роботи попередньо ретельно планується вчителем, визначаються її етапи, завдання, основні педагогічні впливи. Хоровий спів сприяє цікавому, масовому і доступному знайомству школярів з основами музичної культури. Крім цього спів у хорі, як і заняття у вокальному, фольклорному, естрадному ансамблях, гуртках любителів авторської пісні, лежить в основі позакласної музичної роботи в школі.

Одним з основних предметів, в рамках якого формується і розвивається хорова культура майбутнього вчителя музичного мистецтва, є хорове диригування. Оволодіння диригентськими жестами, вміннями і навичками, робота з партитурами для різних типів і видів хорів надають студенту значні можливості для розвитку власної позиції і власного погляду на хорову підготовку, а також формують уявлення про значення хорового диригування в подальшій практичній діяльності.

Між існуючою навчальною практикою підготовки диригентів-хоровиків у навчальних закладах та реальними вимогами та умовами роботи з дитячими хорами закладено певне протиріччя. У навчанні диригентів-хоровиків є ряд серйозних недоліків, оскільки в ході цієї підготовки не враховуються вікові аспекти роботи з різними хоровими колективами; недостатньо розкриваються психолого-педагогічні та анатомо-фізіологічні чинники, які відрізняють форми і методи роботи з дорослими хористами від форм і методів роботи з дітьми та підлітками.

Відомо, що дорослі незалежно від належності їх до того чи іншого типу розумової діяльності, як правило, володіють певним запасом знань, умінь і навичок, що дозволяє їм більш-менш усвідомлено отримувати, обробляти і перетворювати отриману ззовні інформацію. Це зумовлює для диригента-хоровика певні прийоми і способи роботи з дорослими співаками. Інша ситуація в роботі з дітьми. Особливості психофізичного та вікового (інтелектуального, емоційного тощо) розвитку дитини обумовлює інші методологічні підходи в хорових заняттях. Хормейстеру потрібно в цьому випадку урахувувати всі фактори, пов'язані зі специфікою очолюваного ним колективу, зокрема володіння прийомами і способами впливу на дітей, здатними ініціювати творчі можливості юних хористів. Особливу увагу необхідно приділяти психічним процесам, які іменуються зазвичай (хоча і з великою часткою умовності) музичним мисленням. Інакше кажучи, мова тут повинна була б йти про оперування довільними слухо-образними уявленнями, з'єднаними в музичній свідомості дитини більш-менш налагодженою системою логічних («композиційних») взаємозв'язків. Будучи зацікавленим в ініціюванні цих уявлень, їх максимальній активізації в співочій діяльності, диригент-хоровик може розраховувати почасти на вроджені, безумовні рефлекси дитини, інтуїтивну реакцію на музичну виразність (так звана «природна музикальність»), але все ж в більшій мірі змушений покладатися на свої власні дії, здійснювані в рамках хорових занять [1; 5].

Особливе значення у зв'язку зі сказаним набуває мова учителя музичного мистецтва, що є, поряд з диригентським жестом, потужним засобом впливу на хоровий колектив. Будучи живописно-образною, барвистою і художньо-ілюстративною, мова диригента викликає живі і безпосередні відгуки у дітей, породжує в їх свідомості ті чи інші

асоціації, паралелі, що тим самим посилює емоційні реакції на музичний матеріал.

Заняття з дитячими хоровими колективами мають ряд специфічних властивостей – організаційно-структурних, змістовних та інших. Оскільки головне в цих заняттях – пробудити активність дітей і підлітків, ініціювати їх емоційні реакції, викликати інтерес до співочої діяльності, захопити нею, - необхідно включати в структуру занять зі студентами елементи гри, органічно поєднуючи їх з процесом навчання хоровому співу. У контексті ігрової діяльності (навіть у найпростіших її різновидах) міцніше засвоюються необхідні знання, вміння і навички. Одночасно повинна зберігатися спрямованість на високу якість виконання музики, на вироблення якостей самоконтролю в діях юних хористів.

Серед факторів, що забезпечують успіх роботи майбутнього учителя музичного мистецтва з дітьми та підлітками, першочергове значення мають: умілий підбір співочого репертуару, здатного зацікавити і захопити хористів; жива, образна мова педагога, що ілюструє музичний матеріал різного роду порівняннями, метафорами тощо; ясний і чіткий диригентський жест, орієнтований на дитяче сприйняття і який адекватно передає зміст музики; динамічна зміна різних видів і форм занять [1; 7].

Таким чином, підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва – складний та тривалий процес, який базується на знанні педагогіки, психології (з урахуванням вікових особливостей учнів), володінні музичним інструментом та диригентською технікою, а також, під час керування, вмінні впливати на дитячий хоровий колектив.

Для успішної роботи з дитячим хором у музичній школі або в самодіяльності майбутній керівник хору повинен володіти широким професійним кругозором, багатою ерудицією, технічною та мистецькою майстерністю, а головне, щирою захопленістю, щоб передати дітям любов до музики і розвинути їх творчі задатки.

Література

1. Буянова Н.Б. Профессиональная подготовка руководителей детских хоровых коллективов. Автореферат к.п.н. – М., 2004. – С.5-8.
2. Соколов В.Н. Педагогическая эвристика. – М.: 1995. – С.19-23.

3. Теорія та методика підготовки майбутнього вчителя до керівництва учнівськими музичними колективами : Автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.02 / Л.І. Паньків; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2005. – 19 с.

4. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей // Теплов Б.М. Избранные труды: В 2 т. – Т. 1. – М.: 1985. – 215 с. 5. Учебно-методическое пособие по хоровому дирижированию для специальности 050130 Музыкальное образование.— Нижневартовск: Изд-во Нижневарт. пед. ин-та, 2004.— 87 с.

В работе раскрыты основные проблемы подготовки будущих учителей музыкального искусства, обозначены трудности, с которыми сталкиваются начинающие педагоги при работе с детскими хоровыми коллективами, вокальными ансамблями.

Ключевые слова: детский хор, учитель музыки, профессиональное образование, хоровое дирижирование.

The author of the article examines the problems of training of a future teachers of music, defines the difficulties which teachers beginners face in the work with children's choirs, vocal ensembles.

Keywords: children's choir, a music teacher, professional education, choral conducting.

Юнда В. В. – викладач кафедри співів і диригування Інституту культури і мистецтв ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Л. М. Сбітнева

УДК: 37(091) (100): 27-021.67

МІСЦЕ ЛЮДИНИ ЯК ОСОБИСТОСТІ В ХРИСТИЯНСЬКІЙ ДОКЛАСИЧНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

І. О. Яковенко

У статті висвітлено основні етапи становлення докласичної християнської педагогіки. Визначено цегментуюче ядро морального виховання – біблійну мудрість.

Ключові слова: Біблія, Старий та Новий Завіт, християнство, мораль, духовність.

Моральне виховання як складова цілісного освітньо-виховного процесу турбувала наших предків з давніх часів. Розробці цього питання